

Maliza mwina-Kintende

Utópia

Maliza mwina-Kintende 1949-ben született Kirunguban, a Moba terület székhelyén, a Marungu-felvidéken, Katanga tartományban. Tanított Lubumbashi Felsőoktatás-pedagógiai Intézetében [Institut supérieur pédagogique de Lubumbashi], később pedig ugyanannak a városnak Maadini-Gécamines Intézetében [Institut Maadini-Gécamines]. Számos díjjal tüntették ki a frankofón közösségben: 1979-ben La gangue [Telér] című novellájáért kapott elismerést, 1984-ben pedig Un voyage comme tant d'autres [Egy igazán hétköznapi utazás] című művéért kapta meg a legjobb francia nyelven írott novellaverseny nagydíját, így ez utóbbi lett novelláskötetének (Párizs, Hatier, 1984) címadója is. 2004-ben jelent meg Un homme sur la route [Egy férfi az úton] című kötete (Lubumbashi, Editions Presses Universitaires), egy kilenc novellát tartalmazó gyűjtemény, melyben a kongói társadalom különböző alakjai bukkannak fel. 2007-ben jelent meg a Katanga Krónikáiban [Chroniques de Katanga] (Sépie-La Halle de l'Étoile de Lubumbashi) a Le pays de Cocagne [Földi paradicsom] című novellája, melyben leleplezi világunk nagyjainak szelektív nagylelkűségét a menekültekkel szemben. Kongó egyik legismertebb novellistája.

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült:

Maliza mwina-Kintende, Utopia, in: Chroniques du Congo, sélectionnées et présentées par Lye M. Yoka et Dominique Ranaivoson, Saint-Maur-des-Fossés, Sépie; Lubumbashi (République démocratique du Congo), Picha, 2012, 141–148.

– Ha én lehetnék a világ – gondolta magában, s összeroskadt; nem, nem leült, szabályosan összeroskadt egy dús lombú *mutobo*¹ fa lábánál, melynek bütykös, kampós ujjakhoz hasonló gyökerei belekapaszkodtak a síkságra és a Tanganyikató acélkékjére távolról magasodó Kyansoko²-hegy oldalába.

Görnyedt háttal ült, hátának íve idomult a fa egyenetlenségeihez – az egyetlen *mutobo*, mely megmenekült a fajtársait tűzifa füstjeként szétoszlató sötét erdőir-

1 Mutobo: leveleit korán elhullató fa.

2 Kyansoko: a Marungu-hegyláncban húzódó hegy.

tásoktól –, s a tóra vetette pillantását, melynek csillogó repedései bepárásították szemét. Lecsukta szemhéját, ami szabad utat engedett a Tanganyikával, az óceáni víztömeggel szemben nyomorúságosnak tetsző könnyecseppeknek.

Elernyedve dőlt neki a göcsörtös fának, s érezte, ahogy az utolsó néhány nap teljes súlyával nehezedik a vállára.

Á! Bárcsak beleroskadhatna végre a halálba vagy egy tudat nélküli álomba ez után a két átvirrasztott éjszaka után! A fegyverek szüntelen ropogása közben (proto-prototo-prototo), még a menekülttábor előtt, és milyen hosszú menetelés után! Hogyan is tudna elszunnyadni, mikor hasa felfúvódott, morog, és még csak egy felszabadító fingással sem lehet könnyíteni rajta. Tessék, ide vezet a külföldi táplálék fogyasztása, melyet irgalmas fehér kezek dobálnak nagylelkűen a bádogedyeitekbe a táborban. A szájnak ismeretlen ételek, melyeket elnyelnek a csikorgó fogak és az elviselhetetlen farkasészség miatt a torokba felkészült hálás gyomrok.

Napok teltek el éhezéssel, meneteléssel, sajgott már a lábuk a megváltást jelentő menekülttábor felé vezető úton.

Mwinzio³ gyomra feldagad a *mutobo* alatt; a belső szervek lázadoznak, a belek vonaglani kezdenek, a gyomor morog, s egymást követő hullámokban felfúvódik, mint a fodrozódó Tanganyika, mely szédítő völgyeket váj ki, s zilált tolldíszekhez hasonlatos vízfalakként emelkedik fel: ébredszik már a keleti szél.

Mwinziónak úgy tűnik, mintha ez a lázadás, a tó felfordulása eluralná a partot, elnyelné a síkságot, s mintha ostrom alá venné Kyansokót, a hegyet, melynek füve hullámzik, az emberi ipart túlélő néhány fája pedig jobbra-balra hánykolódik, megdöbbenve, megrészegedve ettől a hirtelen idegenné vált földtől. Részeg vagy dühös talán?

Mwinzio érzi ülepe alatt, ahogy a föld felemelkedik, lesüllyed, felfúvódik s kiürül. Úgy érzi, mintha egy szakadék mélyére esne, csuklik egyet, zihál és nyöszörög, mint egy vajúdo asszony.

Felette, körülötte és még távolabb a fák egymásnak ütköznek, összeölelkeznek, összekeveredett ágaikat pedig vállukra vetik. Ahogy ott lent, a hullámzó síkságon, a hirtelen viharba boruló földön időtlen idők óta történik, most is váratlanul, szinte a semmiből, a másik oldalról érkeznek a háborúhoz felfegyverzett, támolygó katonák, akiket elszédít a természet e hatalmas zúrzavara. Bizonytalanul tétováznak. Merre is kell nekik menniük: északra vagy délre?

Miközben a föld hirtelen kiöklendezi dühét, s remegő ráncokba gyúri a szörnyű armadát taszigáló bőrét, kibogozhatatlan csomóba dőlnek a katonák: összevissza, fejfelé keverednek a lábak és a karok, az egyenruhák és a zászlók pedig szem formájú, méregzöld, khaki-sivatag színű, leopárdmintás vidékké mosódnak össze. Bárgyún néznek, nem tudják, miért is vannak itt.

Aztán lassan ebből a kék-fehér-piros, csillagos kék-piros, fehérrel körülvett piros, zöldbe ágyazott földgömb, sarlós vörös, fehér-sárga, fehér juharfa, sárga meg fekete, és szivárványszínű festékből... egy fej bukkan elő, a karok tartják az

3 Mwinzio: személynév, melynek jelentése „nagybácsi”.

emelkedő testet: egy, kettő, száz, ezer pihegő bérgyilkos dobja el puskáját, hajítja el ócskavasnak szánt gránátjait, áll fel és teszi egymás vállára a kezét.

A kisgyermek első bizonytalan lépéseire hasonlóan az ő támolygó járásuk is félenken tapogatja az érzékeny, haragos földet.

Ám hirtelen élénk kiáltozás, szélroham miatt rebbennek szét és zuhannak vissza a föld táncoló hátára ezek a marionettbábuk: egy meztelen kezű, lerongyolódott nép, örökös birkák, a titánok harcainak alibije. Most a síkság oldalában bukkannak fel, közel a folyóparthoz, mely dühödtt hangversenybe kezd az ingadozó, a Tejútban szinte elvesző földdel.

A hisztérikus tömegből pánikszerű hangok törnek elő, s nehéz, sietős léptük visszhangzik a lábuk alól kitérő talajon. Néhányan kilépnek a tömegből, hogy térdre vethessék magukat. Szemük elvesztette már a négy égtájat, minden irányba forgolódnak, s mindegyik saját vallásának nyelvén kiabál:

Allah akbar, Allah i la la...

Credo in unam sanctam ecclesiam catholicam...

Om mane padme um...

We Leza kabezya...

A négy égtáj hűsége Józsuéja, Mózes, Mohamedje, Buddhája és Sintója segítségére siet, ki keresztjét, ki fekete kövét, ki imalmát lobogtatja; mind ragyog a fényes égen, mint a fehéren izzó villámok.

De még mindig ugyanaz a parázsszél fúj egy hatalmas szájból, szaggatva, égetve, perzselve ezeknek a szent prófétáknak a köntösét, akik hirtelen meztelenül találják magukat, mint a földigiliszták, s rongyaikkal próbálják eltakarni nemi szervüket. Szimbólumaik már szétszakadtak, elvesztették megkülönböztető jegyeiket; a hatalmas próféták végre megláthatják egymást az örökkévaló előtt.

A kereszt egykori vivője így szól hát szomszédjához, a fekete kő egykori hordozójához:

Meztelen vagy, micsoda botrány! Átok arra, aki botrányt okoz!

Láttál már Oltáriszentséget? Nekem szabad meztelenül mutatkozni nyilvánosan, s a négy nő, akiket az Írás engedélyez...

Persze! Persze...

Az imalmos próféta látta mindezt, s zavarát ferde szemének megfoghatatlan, mosolygós derűjével próbálta leplezni. Pedig az ige összes feltárója megállapította, hogy hiábavaló meztelenségükben mind egyformák.

Akkor vajon miért prédikál mindegyik saját Landerneau-jában, Isten, az igaz Isten, az egyetlen igaz Isten, Allah az egyetlen Isten, Isten nevében! és miért buzdítanak kereszties hadjáratokra, szent háborúkra, hogy gond nélkül léphessünk be a nirvánába?

Az acélkék takarója mögül előbukkanó nap tűzbe borította a Tanganyika vizét és az eget. Ragyogása mágneses fénybe vonja, s magába szívja a négy nagy prófétát, akik összemorzsolva, összezúzott maszlaggá olvadva egyesülnek benne. Ez az okkerszínű massa szinte előnti és beragyogja a híveket, a tanítványokat, a zelótákat, a szektáriusokat, a prozelitákat, a magasztalókat, a remeteket, a kerengő derviseket és a nyírott fejű boncokat, akik így kiáltoznak szomszédjuk felé:

Halleluja, a fivérem vagy! Halleluja, a fivérem vagy!

A fivérek pedig azon gondolkodnak, hogy vajon miért gyűlölték annyira fivéreiket azok vallása miatt.

Megölelik és megcsókolják egymást, megveregetik egymás vállát, de összezavarodnak a felismeréstől, ezért leülnek a hatalmas, a haszontalan beszélgetések folytatására szolgáló majomkenyérfa alá, s elkezdenek hosszasan tárgyalni és tanácskozni. Mindeközben egy nemzetté is válnak, hiszen már megtalálták közös nyelvüket: szemüket még mindig meresztik a rémülettől, amiért ilyen sokáig nem ismerték fel egymást, s amiért késsel és karddal hadakoztak egymás ellen.

Míg ők így tanácskoznak, egy hatalmas, de sovány, kiálló csontú és hegyes szemfogú, éhes, nyáltól csöpögő állú emberevő óriás bekapja, megrágja, lenyeli és megemészti őket, hogy csillapítsa a beesett szemű, kwashiorkoros, örökké nyomorult emberek éhségét. Ez a hatalmas, barna-fekete-sárga tömeg, az ember-evő óriás mindent felfal, és mindent eltipor, amit út közben nem tud elnyelni. Ezt hörgi:

Elnyellek titeket... Elnyellek titeket...

Ez a szörnyeteg, ez az újra hatalmas tömeggé alakuló massa, melyet gyilkos pára előz meg, lávaként önti el a Tanganyika-tóhoz közeli síkságot, aztán pedig ostrom alá veszi, s felküzdí magát a Kyansokóval szomszédos dombokra. Elfoglalja Kirungut, Moba Misembét... s azzal fenyegetőzik, hogy még meszebbre viszi éhségét, hogy hatalma alá vonja Párizst és Londont és New Yorkot és Moszkvát és... minden várost, ahol a pánikba esett, civilizált népek ezt mondhatják: „tessék, ezek a történelem nélküli, kiéhezett, nincstelen menekült vadak, Dzsingisz kán hordái lecsapnak ránk.” Gyorsan elektromos, elektronikus és mágneses falakat emelnek, hogy megvédjék nagyon is keresztény, karoling, angolszász, germán és összes többi kultúrájukat.

De a barlangi életen edződött barbár népek csak nevetnek ezeken a korlátokon, s alagutakat fúrnak maguknak, melyeken keresztül eljutnak az angol, gall, germán házakig. Ezek kötelességüknek érzik, hogy ételt és rongyokat juttassanak a betolakodó vadaknak, s hogy megígérjék nekik, hogy további humanitárius segítséget, még több határok nélküli orvost, határok nélküli ügyvédet, határok nélküli szülőket szereznek nekik... feltéve, hogy hazatérnek otthonukba. De a határok nélküli barbár népek köpnek minden adományra, ennél többet követelnek: jogot ahhoz, hogy együtt élhessenek a germánokkal/szászokkal/gallokkal/románokkal/szlávokkal. A gallok/szlávok/germánok/románok ezért még jobban bezárkóznak mágneses szögesdrót kerítéseik mögé.

Eközben a bezárkózottak figyelmét elkerüli, hogy a falakon kívül egy fehér, fekete és sárga gyerekekből álló kert virágzik, akik nagy örömet lelik ezekben az orruk előtt összetömörített építőkövekben.

Játszanak, kacagnak, lökdösődnek, ... a szabadban vannak... és ők maguk is szabadok.

Te miért vagy fekete? kérdezi egyikük a szomszédjától.

Mert nem vagyok fehér.

De egy nap azért olyan leszel, mint én, ugye?
Egy mindenféle színű pillangó röpköd körülöttük.
Miért ilyen szörnyen monoton a színük azoknak ott, a falak mögött?
Ez a jutalmuk.
Jutalmuk? Boldogok így?
Igen, mert nekik nincsen képzelőerejük... nekünk... nekünk... rom... rom.
Mwinzio elhajtja a fülénél döngicsélő legyet. Megrázza magát, felébred a
mutobo alatt, és felsóhajt: milyen csodálatos világot álmódott!
Megint sóhajt egyet, szomorúbban, mint valaha. Á! Ha ő lett volna a világ!
...de én csak egy férfi vagyok, sajnálkozik.

Fordította: Gyuris Kata